

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

**Діагностика та
прогнозування фінансово-
економічного стану
підприємства**

Шифр та назва спеціальності
072 – Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок

Інститут
ННІ Економіки, менеджменту і міжнародного
бізнесу

Освітня програма
Фінанси, банківська справа та страхування

Кафедра
Обліку і фінансів (205)

Рівень освіти
Третій (освітньо-науковий)

Тип дисципліни
Вибіркова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Єршова Наталя Юріївна

Natalia.Iershova@khpі.edu.ua

Доктор економічних наук, професор, професорка кафедри обліку і фінансів НТУ «ХПІ»

Автор понад 180 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Бізнес-аналіз», «Економічний аналіз», «Основи наукових досліджень», «Інвестиційний аналіз»

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Освітній компонент спрямовано на засвоєння здобувачами вищої освіти концептуальних засад діагностики та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства; отримання практичних навичок з аналізу фінансової звітності, оцінювання фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, рентабельності та інших ключових показників діяльності підприємства; розвинення наукового мислення щодо системного уявлення про методи та інструменти діагностики і прогнозування фінансово-економічного стану підприємства.

Мета та цілі дисципліни

Виробити у аспіранта теоретичні уявлення та практичні навички щодо організації та проведення діагностики та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства на засадах системного підходу

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, на основі критичного переосмислення сучасної теорії, методології та практики, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері фінансів, банківської справи, страхуванні та фондовому ринку і дотичних до нього міждисциплінарних напрямів.

СК04. Здатність використовувати методи та інструменти наукових досліджень, застосовувати сучасні інформаційні технології, економіко-математичні моделі, інформаційно-аналітичні програмні продукти та системи для обґрунтування, підтвердження/спростування гіпотез та визначення тенденцій розвитку об'єктів дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхуванні та фондовому ринку.

Результати навчання

РН02. Мати концептуальні та методологічні знання, демонструвати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку і на межі предметних галузей, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН06. Розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення, пов'язані з підвищенням результативності, дієвості та ефективності формування та використання фінансових ресурсів за різними напрямками та сферами фінансової діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 10 год., практичні заняття – 30 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Освітній компонент «Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства» відповідно до структурно-логічної схеми освітньої програми безпосередньо спирається на наступні освітні компоненти: Представлення наукових результатів, Сучасні методи досліджень з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, Студії з фінансів і банківської справи.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Аспіранти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій. Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми (питання), а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Сутність та методологічні основи фінансово-економічної діагностики підприємства

Сучасні підходи до визначення поняття «фінансово-економічний стан підприємства». Принцип міждисциплінарності в дослідженні фінансово-економічного стану підприємства. Поняття, цілі та завдання діагностики. Основні підходи до оцінювання фінансового стану. Класифікація методів діагностики.

Тема 2. Аналіз фінансової звітності як інструмент діагностики

Сутність і класифікація звітності. Структура та зміст фінансової звітності. Горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз. Методика визначення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності.

Тема 3. Техніки оцінювання ймовірності банкрутства підприємства

Банкрутство підприємства як об'єкт діагностики. Основні методи оцінювання ймовірності банкрутства. Логіка побудови кожної моделі та значення її коефіцієнтів. Порівняльний аналіз моделей. Практичне застосування моделей в українських умовах.

Тема 4. Прогнозування фінансово-економічного стану підприємства

Роль прогнозування у розвитку підприємства. Методи прогнозування: трендовий, регресійний, імітаційне моделювання. Побудова фінансових прогнозів. Аналіз сценаріїв розвитку підприємства. Основні етапи прогнозування фінансово-економічного стану підприємства.

Тема 5. Діагностика ризиків та антикризове управління підприємством

Сутність та значення антикризового управління. Види криз на підприємстві та етапи розвитку кризових ситуацій на підприємстві. Механізми ідентифікації та раннього попередження криз. Інструменти та методи антикризового управління. Стратегічне планування в умовах кризи. Ключові показники ефективності (KPI) у кризовий період. Роль управлінських рішень у стабілізації діяльності підприємства. Моніторинг та коригування антикризових стратегій.

Теми практичних занять

Тема 1. Сутність та методологічні основи фінансово-економічної діагностики підприємства

Закріплення та поглиблення теоретичних знань щодо сутності «фінансово-економічний стан підприємства», закріплення навичок застосування принципу міждисциплінарності в дослідженні фінансово-економічного стану підприємства. Систематизація джерел інформації для проведення діагностики. Оцінка якості та повноти інформації для діагностики. Опанування основних підходів до оцінювання фінансового стану. Розподіл методів за ознаками: якісні та кількісні, статичні та динамічні, експрес-методи, комплексні методики. Порівняльна характеристика методів: переваги, недоліки, сфери застосування.

Тема 2. Аналіз фінансової звітності як інструмент діагностики.

Формування цілісного уявлення про значення та функції фінансової звітності в системі джерел інформації для проведення діагностики. Провести горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності умовного підприємства. Розрахувати основні фінансові коефіцієнти: ліквідності, платоспроможності, рентабельності, оборотності. Побудувати діагностичну карту фінансового стану підприємства.

Тема 3. Техніки оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.

Збір та підготовка вихідних даних для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства. Визначення необхідних показників для розрахунку моделей (наприклад, оборот активів, рентабельність, ліквідність тощо). Виконання покрокових обчислень за кожною з моделей: Z-score Альтмана (для виробничих підприємств або адаптована модель для країн, що розвиваються), Модель Таффлера (для оцінки фінансової стійкості), Модель Ліса (для оцінки ризику неплатоспроможності), Модель Спрінгейта (як приклад комбінованого підходу).

Тема 4. Прогнозування фінансово-економічного стану підприємства

Формування навичок аналізу динаміки фінансових показників підприємства за 3-5 років за даними фінансової звітності. Побудова динамічних рядів основних фінансових показників: виручка, чистий прибуток, собівартість, активи, зобов'язання. Визначення трендів щодо фінансового стану. Прогнозування виручки та прибутку методом трендового аналізу. Прогнозування коефіцієнтів фінансової стійкості. Сценарне прогнозування фінансового стану. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного прогнозування. Розроблення пропозицій для програми підвищення якості прогнозування фінансово-економічного стану підприємства.

Тема 5. Діагностика ризиків та антикризове управління підприємством

Ідентифікація ризиків підприємства. Оцінювання рівня ризику за допомогою якісних та кількісних методів. Розрахунок інтегрального показника ризику. Складання системи збалансованих показників (Balanced Scorecard). Розробка карти моніторингу (dashboard) із ключовими показниками. Розробка антикризових заходів: визначення пріоритетності заходів за критеріями ефективності, терміновості та ресурсної забезпеченості. Оцінка ефективності антикризового управління.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Освітній компонент передбачає виконання індивідуального завдання.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 N 22. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>
5. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 27.06.1997 № 81. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97#Text>
6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України 26.10.2010 № 1361). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>
7. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України 26.01.2001 № 49/121. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>.
8. Економічна діагностика : підручник / за заг. ред. В.Л. Дикань. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
9. Higgins, Robert C. Analysis for Financial Management. / Robert C. Higgins. - Edition: 10th. - McGraw-Hill, 2011. 480 p.

Додаткова література:

1. Самодай В. П. Діагностика та прогнозування фінансово- економічного стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 34. С. 145-149.
2. Смирна О., Бай С. Діагностика фінансового стану підприємства: сутність та значення. *Grail of Science*, 2024. №35. Р. 68-70.
3. Химич І., Різник Н. Фінансово-економічний аналіз підприємства: основа прогнозування позитивних результатів за кризових умов. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. №3. 62-71. URL : <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240301.06>.
4. McClure В. How to Analyze a Company's Financial Position? URL : <https://www.investopedia.com/articles/fundamental/04/063004.asp>
5. Warnes В. How to Read (and Analyze) Financial Statements URL : <https://bench.co/blog/accounting/how-to-read-and-analyze-financial-statements/>
6. Iershova, N.Y., Portna, O.V., Davydov, D., Krivokapic, R., Delibasic, M. Financial Stability of Small and Medium-Sized Businesses in a Crisis Economy: The Determinants of Management. *Montenegrin Journal*

- of Economics. 2024. Vol. 20, No. 2, pp. 155-168. URL : DOI: [10.14254/1800-5845/2024.20-2.13](https://doi.org/10.14254/1800-5845/2024.20-2.13)
7. Portna O., Iershova, N., Grytsenko, A. Social Responsibility of the Financial Sector in the Information and Network Economy: The Example of Systemically Important Banks in Ukraine and Comparison With Banks in Other Countries of the World. *Journal of Central Banking Theory and Practice*. 2024. No 13(2)/ P. 229-258. URL : <https://doi.org/10.2478/jcbtp-2024-0020>

Web-ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності аспіранта та розподіл балів

Академічні успіхи здобувача вищої освіти визначаються за допомогою критеріїв та системи оцінювання знань та вмінь здобувачів, яка використовується в НТУ «ХПІ»

(<https://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-content/uploads/sites/43/2024/01/Polozhennya-pro-kryteriyi-otsinyuvannya-znan-ta-vmin-i-pro-rejtyng-zdobuvachiv.pdf>)

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, а також перевірки індивідуального завдання. Підсумковий контроль здійснюється за результатами екзамену або в результаті накопичення оцінок з окремих тем у разі виконання здобувачем усіх видів поточних контрольних заходів. За умовами виконання здобувачем індивідуального завдання з навчальної дисципліни, але за відсутності результатів поточного контролю (практичні заняття), здобувач не може бути атестованим із навчальної дисципліни до ліквідації ним поточної заборгованості. Розрахункове значення у кількісній формі підсумкової оцінки визначається за формулою:

$$O = \Sigma(K_i \times O_i) / \Sigma K_i$$

де K_i – кількість кредитів i -го виду занять; O_i – оцінка у кількісній формі (бали) з i -го виду занять.

Розподіл кредитів за видами занять з дисципліни

Види занять	Кількість кредитів (K_i)
Практичні роботи	2
Індивідуальне завдання	2

Оцінювання кожного виду занять (O_i) здійснюється за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при

неможливості вирішення конфлікту – доводиться до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/> |

Погодження

Силабус погоджено

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Гарант ОП
Олександр МАНОЙЛЕНКО